

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Θ. ΠΕΤΡΙΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΙΟΥΝΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Τ.Δ. ΦΙΛ. Κ.Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

πού τέτοια ποτέ δὲν μᾶς πέρασ' ἐλπίδα.
 *Ἐχε γειά, κυματόζωση δλόγυρα Λήμνο,
 καὶ προβόδα με πρίμα καὶ δίχως κακὸ
 ἐκεῖ δπου με στέλνουν ἡ Μοῖρα ἡ μεγάλη
 καὶ τῶν φίλων ἡ γνώμη κι' ἡ Δύναμη
 τῆς θεότητος, π' ὄλα νικᾷ
 κ' ἔτσι πῶρισε αὐτὰ νὰ γενοῦνε.

ΠΑΝΑΓΗΣ Γ. ΛΕΚΑΤΣΑΣ

Ἀγλαΐας Ζάννου: «Ποιήματα».

*Υπάρχει ἓνας συμπαθητικὸς καὶ ἄδολος, νο-
 μίζω, ἰδεαλισμὸς στὰ «Ποιήματα» τῆς δ. Ἀ-
 γλαΐας Ζάννου, μιὰ πίστη γιὰ ὅτι στὸν ἄνθρω-
 πο λαχταρᾷ νὰ ξεχυθῆ πέρα ἀπὸ τὰ σύνορα καὶ
 ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ὕλης, στὸ χῶρο ὅπου σὰν
 ἐφιέλτης θὰ μᾶς φαίνεται ὅτι σαρταρούσαμε
 κάποτε σ' ἓνα στενὸ κορμί, ὑπάρχει μιὰ διάθε-
 ση ἐκστατική καὶ δραματική, πού δὲν πραγμα-
 τώνεται, ὁμως, καλλιτεχνικά, πού δὲ μᾶς κάνει,
 δηλαδή, οὔτε τὴν ἐκσταση νὰ νοιώσουμε, οὔτε
 τὰ δράματα νὰ ἰδοῦμε, τέλος σὲ μερικὰ ποιήμα-
 τα τῆς δ. Ζάννου, καὶ πιὸ φανερὰ στὸ τελευ-
 ταῖο, αἰσθανόμαστε μιὰ μυστική κλίση τῆς ψυ-
 χῆς πρὸς μιὰ πανθεϊστικὴν ἀντίληψη, γεμάτη ἀ-
 τάραχη ὑποταγῆ, τοῦ θανάτου.

Ξαπλώσου μέσ' στὸ ἀτάραχο Ποτάμι,
 Κι' ἀνάλαφρα τὸ φωτεινὸ του ρεῦμα θὰ σὲ σύρει
 Μέσ' στὴν ἀπέραντη ἀγκαλιὰ τοῦ Ὠκεανοῦ.

Πρέπει νὰ εἶναι φιλοσοφημένη καὶ στοχαστι-
 κή, νὰ ἔχη ἀληθινὴ ζωὴ ψυχικὴ καὶ πνευμα-
 τική, μιὰ κοπέλλα, γιὰ νὰ στρέφεται ἡ σκέψη τῆς
 γύρω σὲ τέτοια προβλήματα καὶ νὰ θρέφῃ μ'
 αὐτὰ ἰδίως τὴν ποίησίν της. Ἡ δ. Ζάννου —
 φαίνεται ἀπὸ πολλά της ποιήματα, καὶ ἰδίως ἀπὸ
 τὸ μεγαλύτερο τῆς συλλογῆς, τὸν «Κρισνά», —
 ἔσκυψε μὲ ζέση κ' ἐπιμονὴ στὰ μεγάλα ἰνδικὰ
 φιλοσοφικά καὶ θρησκευτικὰ βιβλία. Ἴσως
 σ' αὐτὰ νὰ ζήτησε τὸ μυστικὸ τῆς ζωῆς, ἀρχές
 καὶ πεποιθήσεις πού κυβερνοῦνε τὸ βίό μας,
 πού βάζουν μιὰ τάξη καὶ δίνουν ἓνα νόημα σὲ
 ὅ,τι μᾶς ζώνει καὶ πού δίχως αὐτὲς θὰ πλέαμε
 στὸ χάος καὶ στὸ κενό. Ὁ τόνος τῶν ποιημάτων
 τῆς δείχνει ἄνθρωπο πού μὲ σοβαρότητα ἀντι-
 κρούζει τὰ κεντρικὰ προβλήματα τῆς ζωῆς. Μὰ
 ἴσως ἀκριβῶς κ' ἐπειδὴ αἰστάνθηκε ἀπὸ τὴν
 ἀρχὴ τὴν ἀνάγκη νὰ κινηθῆ, σὲ χῶρο τόσο οὐ-
 σιαστικὸ, δὲ μπόρεσε νὰ βρῆ ἓνα τρόπο προσω-
 πικὸ γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν πείρα της. Καταλα-
 βαίνουμε πὼς θάταν πολὺ δύσκολο. Μὰ μαζί μὲ
 τ' ἄλλα της προβλήματα, ἔχει χρέος ἡ δ. Ζάν-
 νου ν' ἀντικρούσει ἴδια ἐπίμονα καὶ τὸ πρόβλη-
 μα τῆς ἐκφράσεως. Ἀφοῦ, ἂν δὲ λυθῆ αὐτό,
 τέχνη δὲν πραγματώνεται, καὶ ἀφοῦ στὴν τέχνη,
 σὲ μιὰ ἐκφραση πού χορταίνει καὶ ἀναπαύει καὶ
 δίνει στὸν τεχνίτη τὸ αἶσθημα ὅτι «νίκησε»,
 βρίσκει ἴσως καὶ ἡ δ. Ζάννου τὴν πιὸ βαθειὰ
 λύτρωσή της, ὅ,τι προπάντων δίνει σκοπὸ καὶ
 νόημα στὴ ζωὴ της.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Α. Ἰ. Μαρτάλης: «Ποιήματα».

Φοβοῦμαι ὅτι καὶ ὁ κ. Μαρτάλης τὴν ἀξιέ-
 παινη προσπάθειά του νὰ πῆ κάτι νέο, δὲν κα-
 τορθώνει νὰ τὴ φέρῃ σὲ ἱκανοποιητικὸ αἰσθη-
 τικὸ ἀποτέλεσμα, γιὰτί, ὅπως καὶ τόσοι ἄλλοι
 ποιητὲς τῶν τελευταίων γενεῶν, τὴν καταστρέ-
 φει μὲ τὴν ἐπιτήδευση. Ἔχει ἓνα κόσμο ψυχικὸ,
 τὸ πνεῦμα του φαίνεται νὰ εἶναι στραμμένο πρὸς
 ὅ,τι βαθὺ καὶ μουσικὸ μέσα του ξυπνᾷ ἡ ζωὴ,
 μὰ ὅταν πᾶν νὰ ἐκφράσῃ τὴ ρευστὴ αὐτὴ συ-
 ναισθηματικὴ πείρα του, πέφτει στὰ «clichés»,
 ξαναλέει ὅ,τι ἄλλοι εἶπαν μὲ ἄλλα λόγια, πέφτει
 στὴν ἐπιτήδευση. Πρωτανοίγοντας κανεῖς τὴ
 συλλογὴ του, γιὰ λίγες στιγμὲς ἔχει μιὰ κάποια
 ἐντύπωση πρωτοτυπίας, μὰ ἡ ἐντύπωση αὐτὴ εἶ-
 ναι ἀπατηλή.

Παρακολούθησα στὴ συλλογὴ τοῦ κ. Μαρτά-
 λη τὸν ἀγῶνα πού κάνει μὲ τὴ μορφή ὁ ποιη-
 τῆς. Σπάνια βγαίνει νικητῆς. Δὲν ὀρίμασε ἀκό-
 μα ἀρκετὰ ὁ ψυχικὸς κόσμος του, δὲν ὀρίμασε
 ἀρκετὰ ὁκόμα τὸ ἐκφραστικὸ ὄργανό του; Καὶ
 ὅταν κάτι βαθύτερο πᾶν νὰ πῆ, δὲν ἀκοῦμε τὸν
 ἦχον ἐκεῖνο, τὸ μεστό, τὸν πλούσιο, τὸ σωστό,
 πού βγαίνει ἀπὸ πυκνὰ ψυχικὰ καὶ πνευματικὰ
 στρώματα καὶ μᾶς πείθει. Ἡ φωνὴ τοῦ κ. Μαρ-
 τάλη μᾶς ἀγγίζει λιγάκι ξόπετσα, καὶ ὁμως δὲ
 μπορῶ νὰ πῶ ὅτι δὲν ἔχει κάποια εὐγένεια, καί,
 παρ' ὅλο τὸν βερμπαλισμὸ ὅπου χάνεται, μιὰ
 ποιότητα λυρική. Ἀλλὰ τὴ λυρικότητα αὐτὴ
 δὲν τὴν ἀφήνει καθαρὴ ἢ δὲ φροντίζει νὰ τὴν
 καθάρισῃ ὁ κ. Μαρτάλης, νὸ τὴν κρατήσῃ σὲ
 ἀδιάκοπη καὶ ὀργανικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ μέ-
 σα του κόσμου, παρὰ τὴ σπρώχνει πρὸς τὰ ἔξω,
 ὅποτε καὶ ἀσυναίσθητα ἴσως, πέφτει σὲ κάτι τὸ
 ἐντυπωσιακὸ καὶ τὸ θεατρικὸ, στὸ «μελόδραμα»:

Ματαιόδοξε, θεατρίνε φωνακλᾶ
 κ' ὑπόδουλε μιᾶς ζωῆς βαριεστισμένης,
 ἀντίς ν' ἀποστηθίζεις ρόλους, πιὸ καλὰ
 θάταν νὰ μάθεις νὰ σωμαίνεις.

Μὲ ἐσωτερικώτερο ἦχο θὰ μᾶς συγκινοῦσαν
 οἱ στίχοι αὐτοί. Τώρα, τὴν προσοχὴ μας τρα-
 βοῦν οἱ χειρονομίες, ὁ μορφασμὸς, ὁ στόμφος —
 καὶ ἡ συγκίνηση χάνεται.

Χρειάζεται μεγάλος ἀγῶνας γιὰ νὰ κρατηθῆ
 ἡ λυρική μας ὑπόσταση στὸ κλίμα πού τῆς ται-
 ριάζει. Ὁ κ. Μαρτάλης δὲν κάνει, μου φαίνε-
 ται, στὸ βαθμὸ πού πρέπει, τὸν ἀγῶνα αὐτόν.
 Καὶ γιὰ τοῦτο τὰ ποιητικὰ του χαρίσματα δὲν
 κατορθώνουν νὰ δώσουν ὅ,τι, μὲ διαφορετικὸ
 χειρισμὸ, θὰ μπορούσαν ἴσως νὰ δώσουν.

ΚΛΕΩΝ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Γερασίμου Δ. Καψάλη «Μιὰ βαθύτερη γνω-
 ριμία μὲ τὸν Σοφοκλῆ. (Αἰσθητικὴ ἀνάλυση
 τῶν τραγωδιῶν του). Τόμος Α'. Αἴας.»

Τὸ ἔργο τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ II καὶ III μέρος
 τοῦ Α' τόμου τοῦ ἔργου «Αἰσθητικὴ ἀνάλυση
 καὶ ἰδεολογικὸ περιεχόμενον τῆς τραγωδίας». Τὸ
 πρῶτο μέρος ἀτυχῶς δὲν τὸ ἔχω ὑπ' ὄψη μου

καὶ οἱ κρίσεις μου συνεπῶς θὰ περιοριστοῦν μόνο στὸ δεύτερο τοῦτο τεῦχος. Χωρίζεται κυρίως σὲ τέσσερα μέρη: α') Εἰσαγωγή, β') Αἰσθητικὴ ἀνάλυση τοῦ ἔργου ποὺ τὸ παραθέτει ἀποσπασματικά, γ') Λογοτεχνικὴ ἀξία καὶ περιεχόμενο τῆς τραγωδίας· κεφάλαιο δὲ τοῦ τελευταίου τούτου μέρος ὡραία καὶ ἐξαντλητικὴ πραγματεία γιὰ τὸ μῦθο τοῦ Αἴαντα στὴν ἀρχαία λογοτεχνία καὶ καλλιτεχνία. Γενικῶς τὸ ἔργο χαρακτηρίζεται ἀπὸ σοφὴ πολυμαθία καὶ βαθειὰ καὶ σωστὴ διείσδυση ἐν τούτοις, πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ πὼς ἀνήκει μᾶλλον στὴ σειρά τῶν βιβλίων ποὺ μπορούσαν νὰ εἶναι ὡραία καὶ χρήσιμα, μὰ ποὺ δὲν εἶναι ὁ συγγραφέας ἔκαμε τὸ σφάλμα νὰ μὴν ἐκτιμῆσει ἐξ ἀρχῆς τὰ μέτρα μιᾶς ἐρμηνευτικῆς συνθέσεως· κι' ἔλεσε σὲ μιὰν ἀκατάσχετην ἀπεραντολογία ποὺ συμπαρέσυρε καὶ τὸ ἔργο τέλος καὶ τὶς ἀγαθές του προσπάθειες ἐξανέμισε.

Ἐνας συγγραφέας ὀφείλει νὰ εἶναι καὶ σοφός· μὰ ἕνας σοφός μῆτε ὀφείλει, μῆτε κι' εἶναι ἀπαραίτητο νᾶναι καὶ συγγραφέας. Ὁ κ. Καμιάλης, σοφός κι' ἐκτιμώμενος Ἑλληνιστής, δὲν ἦταν ἴσως ἀναρμόδιος γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἀνέλαβε, ὑπερεξέτιμήσεν ὅμως τὶς ἰκανότητές του, κι' ἀντὶ νὰ δώσει ἕνα βιβλίον, ἔδωσε μίαν ἀτελεύτητην ἀλληλουχία σελίδων, ὅπου πιστεύει κανεὶς πὼς συνέγραψε τὶς κατὰ καιροὺς παραδόσεις του. Ἡ θέση τοῦ κριτικοῦ εἶναι λεπτὴ· κάθε ἔργο ἀγάπης πρὸς τὸν ἑλληνικὸ κόσμον εἶναι πολυτιμότερη ζύμη, γιατί εἴμαστε φορεῖς μιᾶς παραδόσεως ἐξ ὄχου μεγαλείου· μὰ γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχουμε τὴν ἀτεγκτην ἀξίωση ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὸν ἀγάπησαν καὶ τὸν μελέτησαν, ὅχι μόνο νὰ ἐρμηνεύουν τὰ ἔργα του, μὰ καὶ νὰ αἰσθητοποιοῦν τὰ διδάγματά του μὲ τὸ δικό τους τὸ ἔργο· νὰ ἐνσαρκώνουν τὴν ἄκρα αἰσθησι τοῦ καλλιεργημένου καὶ σοφοῦ ὕφους, νὰ πραγματοποιοῦν τὸ χρυσὸ μέτρο τῆς συνθέσεως στὴν ἐκλογή, συνάρθρωση κι' ἔκταση τῶν θεμάτων, καὶ νὰ διασώζον παντοῦ τὴ σοβαρότητα τῆς ὑψηλῆς μεσιωμένης σκέψεως—γιατί μόνον ἔτσι τὸ ἔργο τους μπορεῖ τὸ πραγματοποιήσῃ τοὺς σκοποὺς του. Ἀπεναντίας, ἡ «μῆτε μέτρον καὶ χρόνον δαπάνης ἐπισταμένη» αἰσθητικὴ ἀνάλυση, δὲν ἐξυπηρετεῖ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀνάλυση τῆ σχολαστικῆ τῶν γραμματικῶν τοὺς τύπων.

Ὁ συγγραφέας μεταχειρίζεται τὴ δημοτικὴ, κι' αὐτὸ πρὸς τιμὴν του· μὰ ἡ καθαρεύουσα θὰ τὸν ἐξυπηρετοῦσε ἴσως περισσότερο, γιατί μὲ τὴ στεγνότητά της θὰ τὸν βοηθοῦσε σὲ κάποιαν ἐπιτέλους λιτότητα ὕφους. Πέφτει σὲ φτηνὴ φιλολογία μὲ τὴν πυκνότητά [κατὰ λέξη σχεδὸν] καὶ τυχαία χρῆση τοῦ ἐπιθέτου (πρβλ. σελ. 12 [καὶ 135]: «ἡδονικὴ ἀνατριχίλα ἐνθουσιασμοῦ», σελ. 27: «ὁμορφα βουνά, ἡ μαγεύτρα πλάση», κλπ κλπ.) καὶ μὲ τὶς χαλαρωμένες μακρότατες φράσεις του, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ λογικὴ ἐκείνη πρόβαση τῆς ιδέας ποὺ νὰ τὶς δικαιολογῆ, μῆτε ἡ ἐκλογή τῶν κατάλληλων ὄρων ἢ ἡ κατανομή τοῦ χρώματος καὶ τοῦ τόνου, ἀλλ' ὅπου διασπείρεται ἢ συστρέφεται χωρὶς καμμίαν ἰσορροπία τὸ νόημα. Κάποτε μάλιστα ἡ ἀτημελησία τούτη

τοῦ λόγου λησμονεῖ τέλος τὸν ἀναγνώστη καὶ στρέφεται ἐναντίον τοῦ συγγραφέως, ὅπως στὸ χωρίον (σελ. 12): «Τῆς Σαλαμίνας τὸ μαγικὸ τὸνομα ὅταν ἔφτανε στ' αὐτιά τους, ἀναπολοῦσαν...», ὅπου ἕνα σχῆμα ἐμφάσεως ἀτυχεῖ σὲ σφάλμα ὀνομαστικῆς ἀπολύτου. Πολλὰ ἐπίσης εἶναι τὰ σχήματα τῶν ἀτυχῶν παραλληλισμῶν, παρομοιώσεων καὶ εἰκόνων ποὺ γιὰ τὴν τέχνη τους τίποτε δὲν ἀντλήσεν ὁ συγγραφέας ἀπὸ τ' ἀπαράμιλλα πρότυπά του· ὅπως (σελ. 27): «Ἀρχίζει τὸ διπλὸ θαῦμα. Στὸν ὕμνῳ προβάλλει ὁ ἥλιος καὶ στὴ σκηνὴ τοῦ θεάτρου ἀρχίζει ἡ παράσταση τῆς τραγωδίας» ἢ ὅπως (αὐτόθι): «ὅπάνω στὸ θεολογεῖο, ποὺ φαίνεται σὰν ἕνα μπαλκόνι τοῦ Ἀττικοῦ οὐρανοῦ» ἢ ὅπως τὸ ἀμίμητο τοῦτο (σελ. 199): «οἱ σκηνές τοῦ ἔργου του στὴ σκοπιμότητά τους μοιάζουν μὲ τὰ μέλη ὡραίου γυμνοῦ σώματος ἐφήβου, ποὺ καθέναν τους ἔχει τὴν ἀνάπτυξη ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐκπληρώσει τὸν προορισμό του» κ.

Πρωτότυπες ἀπόψεις, καθ' ὅσον τουλάχιστον μπορῶ νὰ ἐκτιμῶ, δὲν ἐπιφέρει ἐν τούτοις σωστά πάντα καὶ συχνὰ βαθειὰ ἐρμηνεύει τὴν τέχνη τοῦ ἔργου. Ὅμως καὶ φορὲς-φορὲς ἐκτινάζει ἀπόψεις αὐθαίρετες σὰν κοινῶς παραδεγμένους ἀλήθειες, ἀδίκως ὅπως: Σελ. 21: «ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ στὴ δημιουργικὴ τῆς πνοῆς εἶχε γιὰ φωνεῖν ὁδηγὸ τῆς τὸ ὄραμα τῶν γενικῶν ιδεῶν καὶ τύπων ποὺ εἶδε ἡ ψυχὴ τῆς—ὅπως μὲ θεϊαν ἐμπνευση μᾶς ἀποκάλυψε... ὁ Πλάτωνας—προτοῦ δεσμευτῆ στὸ ἀνθρώπινο σῶμα!» Ἄντι νὰ πῆ πὼς τὰ μυθικὰ πρότυπα, ξεκινώντας ἀπὸ κατώτερα στάδια θρησκευτικῆς ἐξελίξεως, τελειώνονταν σὲ σύμβολα τῶν βασικῶν ιδεωδῶν τῆς ἐθνότητος. Σελ. 22: ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ Ἕλληνες τραγικοὶ διεσκεύαζαν τοὺς μύθους ἐπειδὴ εἶχαν τὴ γνώμη «πὼς ὅσο λιγώτερο κουράζεται τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ νοιώσει τὸ θέμα, τὴν παράσταση, [ἀκολουθῶ τὴ στίξιν τοῦ συγγρ.] τοῦ καλλιτεχνήματος, τόσο πιὸ πολὺ ἀπολαύει τὴν ὁμορφίαν του». Μὰ ἀπὸ ποῦ ἔπερναν οἱ τραγικοὶ τοὺς μύθους; Ἄπὸ τὸ λαὸ βέβαια (ἀπὸ τὴ μυθολογία Κ., αὐτ.) καὶ τοὺς διεσκεύαζαν λοιπὸν γιὰ νὰ τοὺς κάνουν πιὸ εὐκολονόητους στὸ λαό; Ἡ διασκευή τοῦ μύθου ὑπαγορευόταν ἀπὸ τὴν οἰκονομία τοῦ θέματος, ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ ποιητῆ, ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς δημιουργίας αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ χαρακτήρος κλπ., δηλ. ἀπὸ εἰδικoὺς λόγους κι' ὄχι ἀπὸ αἰσθητικὲς κοινοτοπίες γενικοῦ καὶ ἀμφιβόλου περιεχομένου! Σελ. 135: «ἔρχονταν περήφανες γύρω τους ματιές στίς ἀσύγκριτες ὁμορφιές ποὺ δώρησε στὴν Ἀττικὴ ὁ μέγας Καλλιτέχνης Δημιουργός», ὅπου τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ προσπάθησε νὰ δημιουργήσῃ μὲ 135 σελίδες καυστρέφει ἢ παρεμβολῆ τῆς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως τοῦ θεοῦ. Σελ. 214, ὅπου τὸ περίφημο χωρίον τοῦ Ὀμήρου (Ρ 645/7):

Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἡέρος υἱας Ἀχαιῶν,
ποίησον δ' αἶθρην, δὸς δ' ὀρθαλμοῖσιν ἰδέσθαι·
ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον, ἐπεὶ νύ τοι εὐσάδεν οὕτως!

τὸ χαρακτηρίζει σὰν «σπρωξιμὸν καὶ πέρα ἀπὸ

τὰ ὄρια τῆς εὐσεβείας στοὺς θεοὺς», ἐνῶ καμμίαν ἀσέβεια δὲν ἐλέγχει. Καὶ ὠραιότατα τὸ ἐρμηνεύει ὁ Λογγίνος 9,10: «Ἔστιν ὡς ἀληθῶς τὸ πάθος Αἴαντος, οὐ γὰρ ζῆν εὐχεται—ἦν γὰρ τὸ αἴτημα τοῦ ἥρωος ταπεινότερον—, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ἀπράκτῳ σκότει τὴν ἀνδρείαν εἰς οὐδὲν γενναῖον εἶχε διαθέσθαι, διὰ ταῦτ' ἀγανακτῶν ἵτι πρὸς τὴν μάχην ἀγε, φῶς ὅτι τάχιστα ἀφείττειται, ὡς πάντως τῆς ἀρετῆς εὐρήσων ἐνκάριον ἄξιον, κἂν αὐτῷ Ζεὺς ἀντιτάττειται.»

Ἐπίσης, μιὰ κι' ἦρθε ὁ λόγος γιὰ τὸν Λογγίνο, ἐσφαλμένως ὁ συγγραφέας νομίζει (σελ. 214 σημ 6η) πῶς ὁ ἔσοχος αἰσθητικὸς θεωρεῖ τὴ σιωπὴ τοῦ Αἴαντα στὸν Ἄδη (Ὅμ. λ 563) αἰὲν «ὕψηλὴ ἔκφραση ἀσπονδοῦ μίσους» τὸ «ἰψηλὸν» ἄλλοῦ διαβλέπει ὁ Λογγίνος (9 [ὄχι VIII]. 2): «Ὅθεν καὶ φωνῆς δίχα θαυμάζεται ποτε ψιλὴ κατ' ἑαυτὴν ἡ ἐννοια δι' αὐτὸ τὸ μεγαλόφρον ὡς ἡ τοῦ Αἴαντος ἐν Νεκυίᾳ σιωπὴ μέγα καὶ παντὸς ὑψηλότερον λόγου.»

Τὸ ὅλο ἔργον θὰ μπορούσε πολλὰ νὰ κερδίσει ἂν περιορίζονταν σὲ λίγες εἰσαγωγικὲς σελίδες στὸν Αἴαντα.

ΠΑΝΑΓΗΣ Γ. ΛΕΚΑΤΣΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ζαχ. Α. Παπαντωνίου: «Ἡ Θυσία». Διηγήματα. Ξυλογραφίαι Ἄγγ. Θεοδωροπούλου.

Χ. Διαμαντοπούλου: «Λόγια τῆς μοναξιάς». Ποιήματα. Δρ. 70.

Δώρα Μοάτσου: «In memoriam». Ποιήματα. Δρ. 20.

Θ. Σ. Ἀντωνιάδου: «Λησμονημένα τραγούδια».

Νικ. Δ. Παπαχατζή: «Τὰ λείψανα καὶ ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων πόλεων τῆς περιοχῆς τοῦ Βόλου» (Μὲ παράρτημα γιὰ τὰ χωριά τοῦ Πηλίου καὶ τὸ Βόλο). Ἐκδόσεις τοῦ συλλόγου «Οἱ φίλοι τῶν γραμμάτων». Δρ. 40.

Ν. Β. Τωμαδάκη: «Τὸ μυστικὸν κρητικὸν ὑπόμνημα τῆς 15ης/27ης Μαΐου 1866». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΜΖ' τόμου τῆς «Ἀθηνᾶς».

Γεωργίου Σ. Μπινίκου: «Αἰσθηματικά τραγούδια». Δρ. 20.

Ἄρη Δικταίου: «Ἀγνεία». Ποιήματα.

Λεωνίδα Χ. Ζώη: «Μέλη τῆς Βυζαντινῆς οἰκογενείας Καλέκα ἐν Κερκύρα καὶ Ζακύνθῳ». Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΙΓ' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν.

Παναγὴ Λιβαδά: «Εἶδωλα». Ποιήματα.

Ἰ. Θ. Κακριδῆ: «Περικλέους Ἐπιτάφιος». Κείμενο, μετάφραση, σχόλια, ἐπιλεγόμενα. Θεσσαλονίκη.

Τάκη Α. Μιχελῆ: «Αἰσθητικὴ τριλογία».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὴν «Καθημερινήν» (27 Δεκ. καὶ 3 Ἰαν.) δύο ἀρθρα τοῦ κ. Σπ. Μελά περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, εἰς τὰ ὁποῖα ὑποστηρίζεται ὅτι «ὁ ψυχαρισμὸς εἶναι σύστημα ὀρθολογιστικόν» καὶ θυσιάζει σὲ μιὰ συμβατικὴ ἐνότητα τῆ γλωσσικῆ ἀλήθεια», ἀλλ' ὁ δημοτικισμὸς μιὰ τάσι ἀδιάκοπη καὶ βαθμιαία, διαδοχικὴ, ἀλλεπάλληλη καὶ γιὰ τοῦτο πραγματικὴ νίκη τῶν ζωντανῶν στοιχείων στὴ γλῶσσα, ὅπως καὶ στὴ σκέψι καὶ πολὺ ὀρθῶς τονίζεται ὅτι δὲν χρειάζεται πλέον «καμμία ἐπιχειρηματολογία, καμμία προπαγάνδα, κανεὶς σύλλογος, κανεὶς προσηλυτισμὸς» χρειάζονται μόνον εἰλικρινῆ, ἀληθῆ, πραγματικὰ λογοτεχνικὰ ἔργα.

— Εἰς τὴν αὐτὴν ἐφημερίδα (27 Δεκ.) εὐμενέσται κρίσεις τοῦ κ. Αἰμ. Χουρμουζίου διὰ τὴν «Νέαν Ἐστία», ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «... Συμπληρώνει μὲ τὸ πολυσέλιδο καὶ ἐξαιρετικῶς χρήσιμον τεῦχος τῶν Χριστουγέννων

ἔνδεκα χρόνων ζωῆ καὶ εἰσέρχεται μὲ τὸ τεῦχος τῆς Πρωτοχρονιάς στὸν δωδέκατο χρόνο. Ἐνδεκα χρόνια γιὰ ἓνα φιλολογικὸ περιοδικὸ στὴν Ἑλλάδα εἶναι κιόλας μιὰ ἱστορία. Ἱστορία, παράδοσις, βιβλιοθήκη... Καὶ πραγματικά, ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς «Νέας Ἐστίας» ἐπέρασε δλόκληρη σχεδὸν ἡ διανοσομένη Ἑλλάς. Ἀπὸ τοῦς «καθιερωμένους» ἕως τοῦς «νεοσοῦς». Γιατὶ ἡ «Νέα Ἐστία» ἴσως νὰ ὑπῆρξε τὸ μόνον περιοδικὸ στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἀντελήφθη μὲ ἐκδοτικὴ διορατικότητά ἀλάνθαστη, ὅτι μιὰ φιλολογικὴ ἔκδοσις πρέπει νὰ εἶναι πρωτίστως χρονικὸ τῆς ἐποχῆς τῆς κι' ὄχι ὄργανο φιλολογικῆς «κρίσεως». Ὅλες οἱ τάσεις, ὅλα τὰ ρεύματα, φιλολογικὰ καὶ ἰδεολογικὰ, καθρεφτίσθηκαν στὶς σελίδες τῆς «Νέας Ἐστίας» μὲ πανθολογουμένη ἀμεροληψία ἀπὸ μέρους τῆς Διευθύνσεως τῆς καὶ μὲ εὐνοια, θὰ μπορούσα νὰ πῶ, ὑπὸ τὴν ἐννοια ὅτι ἡ εὐνοια αὐτὴ βοηθοῦσε τὴν κάθε τάση καὶ τὸν κάθε λόγιον καὶ ἐκπροσωποῦσε τὴν τάση αὐτὴ, νὰ ἐμφανισθῆ καὶ κάποτε νὰ παλαίση ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀμεροληψία καὶ ἡ ἀνεκτικότης ποὺ ἐξησφάλισε στὴ «Νέα Ἐστία» τὴν συμπάθεια καὶ τὴν ἐκτίμησι, ἐξαιρουμένων νὰ διέτουν τὴ διέθυσιν τοῦ περιοδικοῦ. Δὲν εἶναι γιὰ τοῦτο περίεργον νὰ συναντᾶ κανεὶς στὶς σελίδες τῆς «Νέας Ἐστίας» ὀνόματα, γνώμες καὶ δημοσιεύματα ποὺ σὲ ἄλλα περιοδικὰ μὲ καθωρισμένους καὶ στενὰ ἀποκλειστικὰς κατεῖθύνσεις θὰ ἀπεκλείοντο ὀπωσδήποτε.

— Εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» (29 Δεκ.) ὁ κ. Μιχ. Ροδάς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς «Θυσίας» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου, ἐξετάζει τὸ ἔργον τοῦ συγγραφέως τῆς εἰς τὸ σύνολόν του καὶ ἐκφράζει τὸν θαυμασμόν του διὰ τὰ «ἄρτια αὐτὰ κείμενα».

— Εἰς τὸν «Τύπον» (29 Δεκ.) ὁ κ. Στέφ. Δάφνης γράφει περὶ «Λογίων καλοφαγάδων», μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκαταλέγονται ὀνομαστοὶ ῥήτορες, συγγραφεὶς κλπ. ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀκόμη καὶ ἕνας Πάπας, ὁ Μαρτίνος Δ', τὸν ὁποῖον δὲν ἐλησμόνησε ὁ Δάντης εἰς τὸ Καθατήριόν του.

— Εἰς τὰ Πρωτοχρονιάτικα φύλλα τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων καὶ ἀρκετῶν ἐπαρχιακῶν, συνεργασίαι γνωστῶν λογοτεχνῶν: διηγήματα, ποιήματα, ἀναμνήσεις καὶ ἕνας ἢ δύο ἀξιολογοὶ ἀπολογισμοί.

— Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐφημερίδας (5 καὶ 6 Ἰαν.) τὸ «Ἀ-μπέ-σέ-ντέ», ποὺ παίζεται ἀπὸ τὸν θίασον Κοτοπούλη, ἐκρίθη ὡς μιὰ ἀποτυχία τοῦ κ. Τ. Μωρατίνου.

Ἐλάβομεν, ἀκόμη, «Ἐκκλησίαν», «Αἰγυπτιώτην Ἑλληνα», «Συζήτησιν», «Μακεδονικὴν Ἥχῳ», «Πρόσδον», «Ἀλμυροῦ», «Ἐλεύθερον Κήρυκα» Καβάλλας, «Ἐβδομάδα» κλπ. κλπ.

Ω.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων» τῆς 15ης Δεκεμβρίου δημοσιεύεται ἐπὶ τῆ βάσει ἀνεκδότων ἐγγράφων «Μία ἐπίσκεψις εἰς τὸν Βίκτωρα Οὐγκώ κατὰ τὸ 1839». Πρόκειται περὶ τῆς περιήμου ἐκείνης Κυρίας Ροζέ ντέ Ζενέτι, τῆς πισιοτέρως φίλης τοῦ Φλωμπέρ, ἡ ὁποία, καταμαγευθεῖσα ἀπὸ τὸν Β. Οὐγκώ εἰς ἡλικίαν 20 ἐτῶν, «ἠσθάνθη δι' αὐτὸν πραγματικὴν λατρείαν, ἕναν ἀπὸ τοῦς ἐξάλλους ἐκείνους ἐνθουσιασμοὺς ποὺ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ χαλιναγωγῆσθαι. Ἐνα εἶδος μυστικιστικῆς λατρείας ποὺ διειρηθῆ εἰς ὅλην τὴν ζωὴν τῆς μὲ τὴν ἰδίαν θέρησιν. Τὸν εἶδε διὰ πρώτην φοράν παρά τὴν πλατεῖαν Ρουαγιαλ τῷ 1839, εἰς τὸ σπίτι του. Ἡ ἐπίσκεψις αὐτὴ τῆς ἔκαμε τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε ἐσημείωσεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς. Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἀφήγησιν, διασωθεῖσαν εἰς εὐλαβεῖς χειρᾶς, δημοσιεύει σήμερον ὁ κ. Ἀντρέ Ζουμπέν εἰς τὴν ρηθεῖσαν ἐπιθεώρησιν. Μετὰ τριῶν ἐτῶν σιωπῆ δισταγμῶν, ἡ Κυρία Ροζέ ντέ Ζενέτι γράφει εἰς τὸν νέον ἀκόμη μυθιστοριογράφον: «Μιὰ γυναῖκα ποὺ δὲν σᾶς φέρει τίποτε γιὰ νὰ διαβάσετε, οὐτε χειρόγραφον γιὰ νὰ διορθώσετε, θὰ ἐμφανισθῆ εἰς τὸ σπίτι σας τὴν ἐπομένην τὸ πρωὶ εἰς τὰς 10. Σᾶς παρακαλεῖ θερμῶς νὰ εἰσθε μόνος καὶ νὰ συγκατατεθῆτε νὰ τὴν δεχθῆτε. . . » Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητός του, πολὺ περίεργος καὶ ὀνειρευόμενος εὐκολὸν καὶ εὐχάριστον περιπέ-